

13.10.2020

POL-2020-63124

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto

HE 146/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021**1 Taustaa**

Talousarvioesityksen poliisitointa koskevan luvun selvitysosan mukaan poliisitoimintaa tullaan kohdentamaan turvallisuuden kannalta välttämättömiin palveluiden tarjoamiseen siten, että suorituskyky ja poliisitoimintaan kohdistuvat odotukset ovat tasapainossa. Poliisin suorituskykyä turvataan tavoittelemalla poliisin määrän kasvattamista ja ajoneuvo- sekä muilla hankinnoilla. Samalla osaltaan varmistetaan, että poliisin toimintavalmius ja varautumisen taso on hyvä.

2 Yleistä

Nykyisen turvallisuustoimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät jatkuvaa ja ympärivuorokautista kykyä varautua vaikeasti ennakoitaviin tilanteisiin. Poliisi reagoi toimintaympäristön muutoksiin ennakoimalla ja kohdistamalla toimenpiteet ja voimavarat turvallisuuden kannalta kriittisiin asioihin yhdessä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa turvallisuusriskien analysointiin, tietojohtoisuuteen ja oikeaan tilannekuvaan perustuen.

Poliisin vaste ja kyky reagoida äkillisiin vakaviin tilanteisiin on verrannollinen kentällä olevien poliisien määrään. Lisäksi poliisin käytettävissä olevan kaluston, välineiden, taktisen osaamisen ja koulutuksen on vastattava tämän päivän turvallisuushkiin ja toimintaympäristön vaatimuksiin kaikilta osin. Resurssien mahdollistamissa puitteissa painotetaan myös rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien ennalta estämistä ja vähentämistä sekä palvelukyvyn ja näkyvyyden turvaamista.

3 Pääkaupungin erityistarpeet

Helsinki on maan hallinnon, talouselämän ja kulttuurin keskus. Elinkeino- ja yritystoiminta on keskittynyt pääkaupunkiseudulle. Helsinki toimii myös työelämän, matkailun, vapaa-ajanviihteen, liikenteen ja sivistystoimen keskuksena sekä kansallisten ja kansainvälisten ryhmien kohtaamispaikkana. EU:n myötä kansainvälinen toiminta pääkaupungissa lisääntyy edelleen. Pääkaupungin toimintaympäristöön liittyvät muuttuvat tekijät vaikuttavat olennaisesti Helsingin poliisilaitoksen tehtäviin ja resurssitarpeisiin sekä edellyttävät toiminnan painottamista yhä voimakkaammin ennalta estävään toimintaan. Lisäksi Helsingin poliisilaitoksella on vastattavana muista pai-

kallispoliisin yksiköistä poikkeavia valtakunnallisia ja alueellisia erityistehtäviä. Näiden velvoitteiden vuoksi Helsingin poliisilaitoksella on sellaisia erillistä resursointia vaativia erityistoimintoja, joita ei ole muissa poliisin yksiköissä.

Helsingin poliisilaitoksen toiminta-alueella järjestetään säännöllisesti vuosittain runsaasti sellaisia tapahtumia, kuten valtiovierailuja, mielenosoituksia ja suuria yleisötilaisuuksia, joiden turvallisuusjärjestelyt edellyttävät poliisilta mittavia panostuksia.

Lisäksi pääkaupunkiasemasta johtuen poliisilaitos resursoi diplomaattisiin kohteisiin ja diplomaattiseen koskemattomuuteen liittyviä turvaamistehtäviä, valtionjohdon suojaamiseen liittyviä tehtäviä sekä vastaa lähes viikoittain valtiovierailujen turvaamiseen liittyvistä tehtävistä.

Erityisesti mielenosoitusten osalta on huomattava, että niihin liittyviin turvaamistoimenpiteisiin ei yleensä voida varautua normaalin työvuorosuunnittelun keinoin, vaan niihin kohdennettava resurssi joudutaan osoittamaan usein valvonta- ja hälytystoiminnan päivittäisresurssista jopa välittömästi. Poliisin toimenpiteitä edellyttäviä mielenosoituksia järjestetään Helsingissä vuositasolla noin 300 kappaletta. Poliisilaitoksen joukkojenhallintaresurssia käytetään myös säännönmukaisesti muiden poliisilaitosten alueilla sijaitsevien tapahtumien turvaamiseen. Tuolloin on vaarana, että muun muassa hälytystehtävien toimintavalmiusaika heikkenee.

4 Huumausainekaupan katuvalvonta

Resurssitilanteesta huolimatta poliisilaitos on kuluvan vuoden aikana joutunut kohdentamaan huumausainetutkintaan osoitetun resurssin lisäksi valvonta- ja hälytystoiminnan resursseja erityisesti huumausaineiden katu-kaupan valvontaan. Tulokset ovat olleet näkyviä. Kuluvan vuoden aikana poliisi on tällä toiminnalla kyennyt paljastamaan useita huumausaineiden levitysorganisaatioita. Huumausainerikokset lisääntyivät Helsingissä kuluvan vuoden tammi - kesäkuussa 35 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Helsingin poliisilaitos tutkii vuosittain noin 25 prosenttia poliisin tietoon tulleista törkeistä huumausainerikoksista.

5 Nuoret rikoksenteelijät

Alaikäisten rikoksesta epäiltyjen määrä on ollut viime vuosina laskusuhdanteinen mutta kuluvan vuoden lukumäärät ennustavat mahdollista määrän kasvua. Nuoret ovat epäiltyinä niin päivittäisrikoksissa kuin vakavimmissakin rikosasioissa.

Alle 15 -vuotiaiden kohdalla ei ole esitutkintapakkoa ja tutkinta suoritetaan tarvittaessa, esimerkiksi mikäli tapaukseen liittyy myös 15 -vuotta täyttäneitä epäiltyjä. Vahingonkorvausoikeudelliset asiat ohjataan sovitteluun. Alle 15 -vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen kohdalla toiminta painottuu ennalta estävän toiminnon Ankkuri -ryhmän suorittamaan puhutukseen. Puhutuksia tehdään noin 200 vuodessa. Toiminta painottuu erityisesti nuorten syrjäytymisen estämiseen.

Nuorten välisiä kiusaamiseksi luokiteltavia rikostapauksia tulee poliisin tietoon Helsingissä viikoittain. Aina kiusaamistapauksiin ei liity varsinaista pahoinpitelyä, vaan kyse voi olla myös verbaalisesta loukkaamisesta tai uhkaamisesta. Mitä vakavammasta tapauksesta on kyse, sitä todennäköisemmin poliisi on myös jollain tavalla mukana asian selvittelyssä. Tapaukset, joissa epäilty on alle 15-vuotias, ovat poliisin näkökulmasta erityisen haasteellisia.

Esitutkintalaki edellyttää, että alle 18 -vuotiaan epäillyksi tekemä rikos tulee tutkia kiireellisesti. Käytännössä tätä kiireellisyysvaatimusta ei kaikissa tapauksissa voida noudattaa alaikäisten epäiltyjen suuren määrän ja käytävissä olevan tutkijaresurssin epäsuhdan vuoksi.

Ajallisesti alaikäisten epäiltyjen tutkinta vie enemmän aikaa kuin täysikäisten epäiltyjen tutkinta. Kuulusteluihin tulee varata osallistumismahdollisuus sosiaaliviranomaisille, alaikäisille tulee määrätä puolustaja alhaisemalla kynnyksellä kuin aikuisille ja kaikki huoltajat on huomioitava kuulusteluissa ja esitutkinnassa. Lisäksi osa kuulusteluista videoidaan.

Toimintamallin mukaisesti samaa nuorta koskevat jutut keskitetään yhdelle tutkijalle, tehdään tehostettua yhteistyötä eri viranomaisten ja sidosryhmien kanssa, käytetään monipuolisesti pakkokeinoja rikoskierteen katkaisemiseksi sekä pidetään yhteyttä nuoreen myös esitutkinnan jälkeen. Tällä hetkellä esitutkinnan jälkeen tapahtuvaa ennalta ehkäisevää ylläpitävää työtä ei käytännössä voida tehdä aktiivisesti.

6 Ennalta estävä toiminta

Helsingin poliisin toimintaympäristö on muuttunut viimeisten vuosien aikana nopeasti ja nopea muutos jatkuu edelleen. Helsingin väestömäärän ennustetaan kasvavan vuosittain noin 7 500 asukkaalla ollen vuonna 2025 700 000. Tällä hetkellä Helsingin väestöstä vieraskielisiä asukkaita on noin 16 prosenttia. Vuonna 2025 vieraskielisiä asukkaita arvioidaan olevan väestöstä jo noin 20 prosenttia.

Väestömäärässä ja -rakenteessa tapahtuvat muutokset asettavat haasteita myös poliisitoiminnalle. Toistaiseksi Helsingin asuinalueiden eriytyminen ei yleisesti ottaen ole jyrkkää, mutta mahdolliseen eriytymiseen liittyviä huolestuttavia merkkejä on silti näkyvissä. Helsingin kaupungin tilastoista ilmenee, että osalla Helsingin alueista ulkomaalaistaustaisen väestön kasvu on ollut nopeaa, osalla alueista ei puolestaan juurikaan ole tapahtunut muutoksia. Helsingissä on jo asuinalueita, joilla liki 40 prosenttia puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia.

Poliisin ja kansalaisten välinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus ovat tärkeitä kaikille osapuolille. Niiden kautta voidaan vahvistaa yhdenvertaisuuden toteutumista, edistää hyviä väestösuhteita sekä lisätä luottamusta poliisiin ja yhteiskuntaan laajemmin. Ennalta estävän poliisitoiminnan tavoitteena on Helsingin turvallisuuden ja koheesion lisääminen sekä rikosten ja yhteiskunnan kannalta haitallisen polarisaation sekä vastakkainasettelun vähentäminen.

Vuorovaikutuksen lisäämiseksi ja osana ennalta estävää toimintaa poliisilaitos toteuttaa lähiöissä aktiivisesti myös näkyvää poliisitoimintaa, jonka tavoitteena on, että poliisi on osa paikallista yhteisöä, poliisi tunnetaan ja häneen luotetaan. Toiminnan yhteydessä ylläpidetään vuorovaikutusta paikallisyhteisöjen kanssa ja lisätään poliisin tietoisuutta asuinalueiden tapahtumista.

7 Huolta aiheuttavat henkilöt

Pääkaupungin symbolinen merkitys vakavan rikollisuuden iskukohteena on suuri. Erilaisten uhkien ennalta estämiseen ja tunnistamiseen liittyvän valmiuden tulee pääkaupunkiseudulla olla välittömästi toteutettava.

Helsingin poliisilaitoksen Rikostutkintayksikössä toimii uhkaryhmä, joka keskittyy vaaralliseksi arvioitujen uhkahenkilöiden käsittelyyn ja sitä kautta törkeiden väkivaltarikosten torjuntaan. Uhkahenkilöiden kohdalla pyritään löytämään ratkaisuja yhteistyössä ennalta estävän toiminnon kanssa.

Uhkaryhmällä on tällä hetkellä tarkemman selvityksen kohteena kymmeniä riskihenkilöiksi luokiteltuja henkilöitä. Suojelupoliisi on omassa arviossaan päättänyt siihen, että poliisilaitoksen toimialueella asuu tai oleskelee tällä hetkellä yli 100 seurannassa olevaa, huolta aiheuttavaa henkilöä. Tämä on valtakunnallisesti poikkeuksellisen suuri määrä.

Uhkien arvioinnin osalta tulee myös huomioda kansainväliset tapahtumat ja niiden vaikutus pääkaupungin turvallisuustilanteeseen.

8 Ihmiskaupan torjunta

Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen edellyttää viranomaisilta tehostettua toimintaa mahdollisten hyväksikäyttötapausten estämiseksi. Valvonnan tehostamatta jättäminen tarkoittaisi sitä, että hyväksytään mahdollisesti lisääntyvät hyväksikäyttötapaukset sekä niistä aiheutuva haitta yhteiskunnalle. Helsingin poliisilaitoksella on parhaillaan tutkittavana noin kuusikymmentä ihmiskauppaan liittyvää rikoskokonaisuutta. Näistä noin puolet on rikosnimikkeellä kiskonnin tapainen työsyrintä. Ihmiskaupan ja sen kaltaisten rikosten paljastaminen edellyttää poliisilta pitkäjänteistä ja samalla tehokasta toimintaa. Ihmiskaupparikokset ovat pitkälti piilorikollisuutta, jonka paljastaminen ja tutkiminen on haasteellista. Myös yhteistyön muiden viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tulee olla tiivistä. Erityisesti nykyinen tutkintaresurssi ei ole tällä hetkellä riittävä nopean ja tehokkaan rikostutkinnan suorittamiseksi.

9 Lopuksi

Poliisien määrän lisääminen on oikea suunta, mutta määrä ei ole riittävä siihen, että Helsingin poliisi selviytyisi tehokkaasti perus- ja erityistehtäviensä lisäksi myös edellä mainituista haasteista, lisääntyvään huumausainerikollisuuteen liittyvästä katukaupan valvonnasta, nuorten rikosentekijöiden ja asuinalueiden eriytymisen ja syrjäytymisen estämisestä, huolta aiheuttavien henkilöiden valvonnasta sekä tehokkaasta ihmiskaupparikosten torjunnasta.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja

Lasse Aapio

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 13.10.2020 klo 13:17. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.